

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-9>

УДК [336.77:352.071]:330.34

JEL O18, O19

О. Г. Агрес, О. Б. Садура, Н. М. Попадинець, Р. Б. Семчук

Фінансово-кредитні інструменти фінансування місцевого економічного розвитку

Обґрунтовано, що фінансово-кредитні інструменти є ефективним засобом подолання дефіциту капіталу, забезпечуючи прискорене фінансування будівництва критично необхідних інфраструктурних об'єктів, що сприяє поліпшенню доступу до публічних послуг і вирішенню широкого спектра проблем, з якими стикаються органи місцевого самоврядування, а також створює умови для економічної активності підприємств. Виокремлено фінансово-кредитні інструменти фінансування місцевого економічного розвитку. Особливу увагу приділено програмі «Доступні кредити 5-7-9», яка відкриває суб'єктам господарювання доступ до необхідних фінансових ресурсів. Проаналізовано сегмент комерційних банків у розрізі кредитування суб'єктів господарювання на покриття потреб в оборотному капіталі. Запропоновано заходи з підвищення ефективності фінансового управління на місцевому рівні та забезпечення сталого розвитку через залучення кредитних ресурсів. Проаналізовано напрями залучення фінансових ресурсів від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проєктів. Обґрунтовано, що револьверний фонд є інноваційним механізмом, який живить економіку регіону. Досліджено важливість краудфандингу у фінансуванні місцевого економічного розвитку, оскільки дає змогу залучати фінансові ресурси від великої кількості людей, які підтримують різні проєкти й ініціативи.

Ключові слова: облигаційні позики, банківські кредити, місцеві гарантії, револьверний фонд, краудфандинг.

Формулювання проблеми. В умовах децентралізації та інтеграції України в глобальні економічні процеси питання фінансування місцевого економічного розвитку стає одним із ключових напрямів забезпечення сталого зростання територіальних громад. Щоб підтримати економічний розвиток на місцевому рівні, важливо залучати додаткові фінансові ресурси, які можуть бути мобілізовані як через бюджетні, так і через позабюджетні джерела. Одним із найперспективніших напрямів є використання фінансово-кредитних інструментів. Проте недостатня розвиненість інституційної та нормативної бази, а також обмеженість доступу до фінансових ресурсів на місцевому рівні створюють перешкоди для ефективного використання цих інструментів.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам фінансування місцевого розвитку приділяють увагу вітчизняні та зарубіжні вчені. Зокрема, реалізацією фінансового механізму в умовах трансформаційних процесів на місцевому рівні займаються Р. Піскунов і Г. Даудова [9]. Аналізуючи формування системи забезпечення соціально-економічного потенціалу спроможних громад, Н. Гончарук, Т. Крушельницька, Л. Прокопенко, О. Рубчак і С. Тарабан [1], О. Катасанова [5], П. Лазар [6] обґрунтовано підкреслюють її зовнішню залежність від різноманітних макроекономічних чинників. Отже, показники функціональної спроможності територіальних громад корелюють із параметрами фіскальної політики держави, ступенем соціально-економічного розвитку регіонів, а також з інвестиційно-інноваційною політикою та рівнем розвитку банківсько-кредитної системи країни. Визначенням ролі фінансово-кредитних інструментів фінансування бюджетів різних рівнів займаються А. Агрес, Г. Марків і Ю. Томашевський [2], А. Мунько [8], О. Савенко [13] та ін., які акцентують на важливості інтеграції

© О. Г. Агрес, О. Б. Садура, Н. М. Попадинець, Р. Б. Семчук, 2024.

цих інструментів у стратегії розвитку. Однак, незважаючи на широкий спектр досліджень у цій сфері, залишається недостатньо вивченими фінансово-кредитні інструменти, що сприяють фінансуванню саме місцевого економічного розвитку.

Метою статті є аналіз та оцінювання основних фінансово-кредитних інструментів фінансування місцевого економічного розвитку, а також визначення можливостей і викликів, пов'язаних з упровадженням їх в Україні.

Основні результати дослідження. Нестача фінансових ресурсів є одним із ключових бар'єрів для реалізації місцевого економічного розвитку (МЕР). Ця проблема суттєво впливає на діяльність муніципалітетів, місцевого бізнесу та домогосподарств, обмежуючи їхню фінансову спроможність реалізовувати важливі інфраструктурні проекти. Фінансово-кредитні інструменти – ефективний засіб подолання дефіциту капіталу, вони забезпечують прискорене фінансування будівництва критично необхідних інфраструктурних об'єктів, що сприяє поліпшенню доступу до публічних послуг, створює умови для економічної активності підприємств і сприяє вирішенню широкого спектра проблем, з якими стикаються органи місцевого самоврядування.

Фінансово-кредитні інструменти фінансування місцевого економічного розвитку зображені на рис. 1.

Рис. 1. Фінансово-кредитні інструменти фінансування місцевого економічного розвитку
Джерело: запропоновано авторами.

Відповідно до норм чинного законодавства України облігації внутрішніх місцевих позик класифікуються як боргові фінансові інструменти, що фіксують кредитні зобов'язання емітента перед інвесторами. Вони передбачають юридично закріпленій обов'язок емітента або ж іншої сторони, яка випускає неемісійний борговий інструмент, здійснити в певний строк виплати, передати матеріальні активи або надати послуги, а також дотримуватися інших прав та обов'язків власника облігацій та забезпечувальних осіб [11]. Вибираючи форми запозичення через випуск облігацій місцевих позик, потрібно додатково враховувати нормативні акти та рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, які регламентують діяльність на ринку цінних паперів [10].

Основними напрямками соціально-економічного розвитку регіонів і міст, які фінансуються завдяки коштам від муніципальних облигаційних позик, є такі: освіта, транспорт, комунальне господарство та охорона навколишнього середовища (фінансування водогінних, каналізаційних служб та енергосистем); соціальне забезпечення (фінансування будівництва шкіл); розвиток промисловості; будівництво автодоріг, мостів, туристичної інфраструктури та об'єктів сфери послуг.

Упродовж 2021 р., незважаючи на розширені фінансові інструменти для органів місцевого самоврядування щодо залучення позикового капіталу, лише Київська міська рада скористалася можливістю випуску муніципальних облигацій. Було проведено три емісії цінних паперів через АТ «Фондова біржа ПФТС» на загальну суму 1,1 млрд грн: серія «М» випущена на 300 млн грн зі строком обігу 3 роки, серія «N» – на 400 млн грн зі строком 4 роки, серія «O» – на 400 млн грн з обігом 5 років. Організаторами випуску стали Укрексімбанк, Укргазбанк та Ощадбанк. Номінальна вартість однієї облигації становила 10 тис. грн, а купонна ставка була встановлена на змінному рівні та дорівнювала обліковій ставці Національного банку України плюс 5% річних [15].

З 2022 р. й до сьогодні повністю відсутності пропозиції облигацій місцевих позик з боку будь-яких емітентів. Це викликано глибокою кризовою ситуацією, спричиненою повномасштабною військовою агресією російської федерації. Суттєве скорочення надходжень до бюджетів усіх рівнів, зростання видаткового тиску та високі ризики для інвесторів через невизначеність ситуації в економічній, соціальній і політичній сферах України створили несприятливі умови для залучення капіталу через ринок облигацій.

Наступний важливий інноваційний крок, реалізований у складних умовах повномасштабної війни, – це відкриття нових фінансових можливостей для органів місцевого самоврядування України через емісію облигацій на міжнародних ринках капіталу. Наприкінці 2022 р. було підписано угоду про співпрацю між Національним депозитарієм України та Центральним депозитарієм Польщі з метою встановлення кореспондентських відносин для здійснення операцій типу «Поставка цінних паперів без оплати» [3]. Ця ініціатива забезпечує можливість проведення транскордонних переказів облигацій місцевих позик, емітованих українськими муніципалітетами, з обліком їх у Національному депозитарії України відповідно до європейських стандартів CSDR. Це важливий крок для інтеграції українських фінансових інструментів у міжнародний ринок капіталів і сприяння розвитку фінансової автономії місцевих органів влади.

Важливим фінансово-кредитним інструментом фінансування місцевого економічного розвитку є кредитування – як банківське, так і міжнародних фінансових організацій. Кредитна підтримка є важливим інструментом для безперебійного функціонування та розвитку регіонів. Запровадження урядом пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9» дало суб'єктам господарювання змогу отримати необхідні для функціонування фінансові ресурси [2, с. 61]. Така державна підтримка суб'єктам підприємництва надається шляхом здешевлення вартості кредитів, зокрема й суб'єктам господарювання державного або комунального сектору економіки. За час дії воєнного стану (на 30.09.2024 р.) в Україні видано 61 789 кредитів на 243,6 млрд грн і 17 647 кредитів на 66,3 млрд грн від початку року [14]. Аналізуючи ці цифри, зауважимо, що впровадження регіональних програм кредитування малого і середнього бізнесу (МСБ) є важливим кроком для розвитку місцевої економіки. Такі програми сприяють створенню робочих місць і підвищенню податкових надходжень. Однак їхня ефективність залежить від наявності достатніх фінансових ресурсів на місцевому рівні та доступу до них підприємців.

Протягом 2022-2023 рр. значний сегмент комерційних банків України (табл. 1) активно залучався до кредитування суб'єктів господарювання, що

Таблиця 1

Державні гарантії впродовж 2020-2024 рр. вітчизняним фінансовим установам

Кредитор	Сума державної гарантії, УАН	Назва проєкту, для реалізації якого залучається кредит / позика
<i>2022 р.</i>		
АТ КБ «Приватбанк»	7665500000,00	До портфеля кредитів, виконання боргових зобов'язань за якими частково забезпечується державною гарантією на портфельній основі, можуть входити кредити МСП на інвестиційні цілі, рефінансування заборгованості МСП за раніше наданими кредитами, на фінансування оборотного капіталу (крім овердрафтів), купівлі земельних ділянок с/г призначення, посівів с/г культур, купівлі с/г продукції (товарів), відновлення виробничих потужностей позичальника, зруйнованих частково або повністю внаслідок проведення воєнних (бойових) дій
АБ «Укргазбанк»	3610400000,00	
АТ «ПУМБ»	2500000000,00	
АТ «ПроКредит Банк»	1750000000,00	
АТ «Укрексімбанк»	2760400000,00	
АТ «Ощадбанк»	2785050000,00	
АТ «Райффайзен Банк»	1500000000,00	
АТ «Креді агріль банк»	600000000,00	
АТ «ОТП банк»		
АТ «Кредо банк»	460000000,00	
АТ «Банк Кредит Дніпро»	150000000,00	
ПАТ «Банк Восток»	252300000,00	
АБ «Південний»	250000000,00	
АТ «Банк Альянс»	183000000,00	
АТ АКБ «Львів»	175000000,00	
ПАТ «МТБ Банк»	70000000,00	
АТ «Полтава-банк»	93500000,00	
АТ «Міжнародний інвестиційний банк»	110000000,00	
АТ «Агропросперіс банк»	74000000,00	
АТ «Банк «Грант»	50000000,00	
АТ «Асвіо банк»	31000000,00	
АТ «Банк «Український капітал»	65000000,00	
АТ «МетаБанк»	14000000,00	
АТ «Правекс банк»	8000000,00	
АТ «Банк інвестицій та заощаджень»	1000000,00	
	3000000,00	
<i>2023 р.</i>		
АТ «Укрексімбанк»	1000000000,00	Кредити МСП на інвестиційні цілі, рефінансування заборгованості МСП за раніше наданими кредитами, на фінансування оборотного капіталу (крім овердрафтів), купівлі земельних ділянок с/г призначення, посівів с/г культур, купівлі с/г продукції (товарів), відновлення виробничих потужностей позичальника, зруйнованих частково або повністю внаслідок проведення воєнних (бойових) дій
АТ «Банк Кредит Дніпро»	200000000,00	
АТ «ПроКредит Банк»	350000000,00	
АТ КБ «Приватбанк»	3000000000,00	
ПАТ «МТБ Банк»	300000000,00	
АТ «ПУМБ»	1000000000,00	
АТ «Піреус банк МКБ»	134000000,00	
АТ «ПроКредит Банк»	100000000,00	
АБ «Укргазбанк»	1840000000,00	

Примітка. Дані на 30.06.2024 р.

Джерело: [12].

представляють мікропідприємництво, малий і середній бізнес. Фінансування здійснювалося переважно шляхом надання кредитів на покриття потреб в оборотному капіталі, що є важливим для підтримки ліквідності підприємств, а також на низку інших цільових програм.

Зокрема, кредитні ресурси були спрямовані на фінансування придбання земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що особливо актуально в умовах відкриття ринку землі, а також на інвестування в аграрну сферу, включно з фінансуванням сівби сільськогосподарських культур і купівлі сільськогосподарської продукції. Крім того, значна увага була приділена

кредитуванню відновлення виробничих потужностей позичальників, які зазнали часткових або повних руйнувань унаслідок активних воєнних дій, що є критично важливим для відновлення національного економічного потенціалу в посткризовий період.

У межах цих кредитних програм комерційні банки надавали підприємствам не тільки стандартні кредитні продукти, але й пропонували спеціалізовані рішення, адаптовані до умов воєнного стану. Зокрема, банківські установи надавали кредити на відновлення виробничих потужностей, що зазнали руйнувань унаслідок бойових дій, що дало змогу частково компенсувати втрати матеріально-технічної бази. Важливим напрямом також стало фінансування купівлі сільськогосподарських земель, що забезпечило підтримку фермерських господарств і сільськогосподарських підприємств у нових умовах функціонування аграрного ринку.

Крім того, банки надавали кредити для закупівлі сільськогосподарських товарів і продукції, що дало змогу стабілізувати аграрний сектор і підтримати продовольчу безпеку країни в умовах обмеженого доступу до ресурсів. Okремо варто зазначити про кредитування на відновлення виробничих потужностей, що спрямовувалося на відбудову підприємств, зруйнованих унаслідок бойових дій, що сприяло відновленню економічної активності в постраждалих регіонах.

Отже, кредитна активність банківського сектору у 2022-2023 рр. була адаптована до умов економічної нестабільності, спричиненої війною, і забезпечувала суб'єктам господарювання доступ до фінансових ресурсів, необхідних для відновлення та подальшого розвитку в умовах надзвичайних економічних і соціальних викликів.

Необхідно підкреслити, що використання кредитних інструментів на рівні місцевих органів влади вимагає комплексного підходу, що передбачає:

- чітке формування пріоритетів інвестиційної діяльності, з акцентом на інфраструктурні проекти, що мають стратегічне значення для економічного розвитку громади, та спрямування залучених фінансових ресурсів на реалізацію таких проектів;
- установлення граничних обмежень щодо рівня місцевого боргового навантаження, що може передбачати як визначення внутрішніх показників допустимого рівня боргу, так і дотримання чинних нормативно-правових обмежень, установлених на національному рівні;
- забезпечення доступу до стабільних джерел фінансування та механізмів обслуговування боргових зобов'язань, які дають змогу мінімізувати ризики неплатоспроможності та забезпечити фінансову стійкість муніципальних структур;
- підтримку прозорості та фінансової збалансованості бюджету шляхом проведення регулярного фінансового аудиту та здійснення моніторингу витрат, забезпечуючи відкритість процесу управління борговими ресурсами;
- підготовку кваліфікованих кадрів для роботи з борговими інструментами, що вимагає спеціалізованого навчання працівників органів місцевого самоврядування для ефективного використання кредитних інструментів та управління борговими портфелями;
- створення ефективної системи моніторингу та оцінювання результативності інвестиційних проектів, фінансування яких здійснюється коштом кредитних ресурсів, що дасть змогу контролювати доцільність використання залучених коштів і вчасно реагувати на можливі ризики.

Наведені заходи спрямовані на підвищення ефективності фінансового управління на місцевому рівні та забезпечення сталого розвитку через залучення кредитних ресурсів.

В умовах децентралізації, коли громади отримують більше повноважень і відповідальності за власний розвиток, фінансова підтримка з боку міжнародних

установ стає життєво необхідною для вирішення низки питань, зокрема залучення інвестицій у проекти, які мають тривалий період окупності. Однак для забезпечення цього процесу необхідні державні гарантії, що покривають можливі фінансові ризики, пов'язані з реалізацією таких проектів.

Напрями залучення фінансових ресурсів від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів (Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Німецька кредитна установа для відбудови (КфВ), Європейський інвестиційний банк), наведені в табл. 2, свідчать, що на підставі міжнародних договорів коштом таких організацій фінансуються інвестиційні, інноваційні, інфраструктурні та інші проекти підтримки, відновлення та розвитку, які мають стратегічне значення і сприяють протидії COVID-19, доступу до довгострокового фінансування, підвищення стійкості енергосистеми, зокрема передачі електроенергії та ін.

Таблиця 2

Державні гарантії впродовж 2020-2024 рр. міжнародним фінансовим установам

Кредитор	Сума державної гарантії, EUR/USD	Назва проекту, для реалізації якого залучається кредит / позика
<i>2022 р.</i>		
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	2925 490 000,00	Проект «Додаткове фінансування для протидії COVID-19»
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	994 666 600,00	Проект доступу до довгострокового фінансування
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	5178 117 300,00	Проект «Україна – Підвищення стійкості енергосистеми для європейської інтеграції енергомережі (установлення гібридних систем з виробництва електроенергії в ПрАТ «Укргідроенерго»)
Європейський банк реконструкції та розвитку	10637610000,00	Відновлювальний кредит для екстреної закупівлі газу «Нафтогазу»
Німецька кредитна установа для відбудови (КфВ)	1262 225 250,00	Проект «Підвищення ефективності передачі електроенергії (модернізація підстанцій) II»
Європейський інвестиційний банк	925305 000,00	Відновлювальний кредит для екстреної закупівлі газу «Нафтогазу»
<i>2023 р.</i>		
Європейський банк реконструкції та розвитку	11916780000,00	Проект екстреного відновлення мережі електропередачі
Європейський банк реконструкції та розвитку	7929 220 000,00	Проект «Надзвичайна підтримка української залізниці»
Німецька кредитна установа для відбудови (КфВ)	1012 989 600,00	Проект «Підвищення ефективності передачі електроенергії (інтеграція української ОЕС до європейської об'єднаної енергосистеми) III»
<i>2024 р.</i>		
Європейський банк реконструкції та розвитку	6208 185 000,00	Проект «Спеціальна капітальна підтримка НЕК «Укренерго» для підтримки структури капіталу, ліквідності та стабільності
Німецька кредитна установа для відбудови (КфВ)	1333 675 360,00	Проект «Підвищення ефективності передачі електроенергії (інтеграція української ОЕС до європейської об'єднаної енергосистеми) IV»

Примітка. Дані на 30.06.2024 р.

Джерело: [12].

Протягом 2020-2024 рр. державні гарантії сприяли активізації міжнародного фінансування, що дало громадам змогу отримати доступ до ресурсів для стратегічних ініціатив, яких вони раніше не могли досягти через високі фінансові бар'єри. Це підвищує конкурентоспроможність місцевої економіки, сприяє створенню нових робочих місць і розвитку критично важливої інфраструктури.

Місцеві гарантії своєю чергою дають місцевим органам влади змогу бути поручителями за фінансовими зобов'язаннями перед інвесторами або міжнародними фінансовими установами, що значно підвищує довіру до проєктів, які реалізуються на рівні територіальних громад.

Зокрема, місцеві гарантії можуть бути використані для підвищення кредитоспроможності муніципалітетів, що дає їм змогу залучати зовнішнє фінансування на більш вигідних умовах. Це є особливо важливим для проєктів із розвитку інфраструктури, енергоефективності, покращення житлово-комунального господарства та транспорту. Завдяки місцевим гарантіям громади можуть компенсувати недостатню ліквідність або високий рівень фінансових ризиків, що часто заважає реалізації великих інвестиційних проєктів.

Крім того, місцеві гарантії стимулюють співпрацю між приватними інвесторами та громадами, оскільки вони знижують ризики для приватного сектору, забезпечуючи стабільність і відповідальність місцевих органів влади за виконання фінансових зобов'язань. У поєднанні з державними гарантіями місцеві гарантії створюють багаторівневу систему підтримки економічного розвитку на місцевому рівні, що підвищує загальну інвестиційну привабливість територій.

Ще одним інструментом розвитку регіонів є револьверний фонд – це інноваційний механізм, який живить економіку регіону. Він працює за принципом постійного обертання коштів: кредити надаються малим підприємствам для створення нових робочих місць, а після повернення кошти знову спрямовуються на фінансування інших проєктів. Така гнучкість дає змогу адаптувати фонд до конкретних потреб кожного регіону, роблячи його ефективним інструментом розвитку. Прикладом став Львів, який першим із великих обласних міст виявив намір долучитися до програми «Револьверний фонд міст» Асоціації «Енергоефективні міста України», що уможливить отримання ОСББ безвідсоткової поворотної фінансової допомоги на заходи з енергоефективності, а в перспективі – на заходи з безбар'єрності та доступності [7].

На сьогодні краудфандинг став важливим інструментом фінансування місцевого економічного розвитку, оскільки дає змогу залучати фінансові ресурси від великої кількості людей, які підтримують різні проєкти, ініціативи та підприємства.

Краудфандинг забезпечує підприємцям і місцевим ініціативам доступ до капіталу, який важко отримати через традиційні джерела фінансування, такі як банки або венчурні капіталісти, що особливо актуально для малих і середніх підприємств, які часто стикаються з труднощами в отриманні кредитів.

Платформи краудфандингу надають можливість стартапам і новим бізнесам продемонструвати ідеї безпосередньо їхнім потенційним інвесторам, сприяючи розвитку підприємницької активності в регіонах, оскільки бізнес-ініціативи отримують підтримку від місцевих жителів, які зацікавлені в розвитку своєї громади. Також допомагає залучати громаду до процесу прийняття рішень щодо економічного розвитку, адже люди стають активними учасниками проєктів, які їх цікавлять, а це сприяє формуванню більшої відповідальності за результати й розвиток місцевого бізнесу.

Краудфандинг також є інструментом для тестування нових продуктів чи послуг на ринку. Перед запуском бізнесу чи проєкту підприємці можуть перевірити реакцію потенційних споживачів та отримати зворотний зв'язок, що дає змогу адаптувати пропозицію до потреб ринку.

Завдяки краудфандингу бізнеси можуть отримувати фінансування не лише через грошові внески, але й через обмін послугами або продуктами, що підвищує гнучкість у виборі форм фінансування.

Зазначимо, що цей інструмент часто використовується для фінансування соціальних проєктів, які мають важливе значення для розвитку громади – проєктів щодо підтримки екологічних ініціатив, проєктів у сфері освіти, культури або охорони здоров'я.

Отже, усі перераховані фінансово-кредитні інструменти відіграють ключову роль у забезпеченні сталого економічного розвитку місцевих громад. Проте для ефективного використання їх в Україні необхідно покращити законодавчу базу, розвивати фінансовий ринок і сприяти навчання представників місцевого самоврядування роботі з такими інструментами. Залучення міжнародного досвіду та активна співпраця з приватним сектором є перспективними шляхами для розширення фінансових можливостей територіальних громад.

Висновки. Дослідження фінансово-кредитних інструментів дає змогу виокремити їхні переваги та недоліки, а також визначити оптимальні шляхи застосування їх для досягнення сталого розвитку на місцевому рівні.

Використання облігаційних позик є ефективним інструментом залучення капіталу для фінансування інфраструктурних проєктів, оскільки уможливорює для місцевих органів влади отримання коштів на тривалий строк під фіксовану процентну ставку, що сприяє плануванню бюджету. Однак заборгованість у вигляді облігацій може створити додатковий фінансовий тягар для бюджету, якщо проєкт не генерує достатніх доходів.

Банківські кредити залишаються традиційним джерелом фінансування для місцевих органів влади та підприємств. Вони передбачають гнучкі умови погашення та можуть бути використані для фінансування різноманітних проєктів. Проте доступ до таких кредитів часто обмежений через жорсткі вимоги до кредитоспроможності та забезпечення.

Кредити, надані міжнародними фінансовими організаціями, забезпечують додаткові ресурси для реалізації соціально-економічних проєктів у регіонах і часто супроводжуються технічною підтримкою і консультаціями, що підвищує ефективність використання коштів. Однак така підтримка може бути пов'язана з певними зобов'язаннями щодо реформ, які не завжди прийнятні для місцевих органів влади.

Запровадження місцевих гарантій дасть змогу знизити ризики для інвесторів, стимулюючи їхню участь у фінансуванні місцевих проєктів. Гарантії можуть бути використані для підтримки різних форм інвестицій, але ефективність їх залежить від рівня довіри до місцевої адміністрації та її фінансової стабільності.

Використання револьверних фондів забезпечує безперервність фінансування проєктів, оскільки кошти, повернуті після реалізації, можуть бути повторно використані для нових ініціатив, що підвищує ефективність використання бюджетних коштів, проте вимагає ретельного управління та контролю за фінансовими потоками.

Краудфандинг стає дедалі популярнішим інструментом фінансування місцевих ініціатив, адже дає змогу залучати кошти безпосередньо від громади та сприяє підвищенню обізнаності та залученню населення до розвитку проєктів. Недоліком є те, що успіх краудфандингових кампаній може бути непередбачуваним і залежить від зацікавленості та активності громади.

Ураховуючи різноманітність доступних фінансово-економічних інструментів, місцевим органам влади та підприємствам слід зосередитися на комбінуванні цих ресурсів для досягнення максимальної ефективності у фінансуванні проєктів. Оптимізація використання зазначених інструментів сприятиме забезпеченню сталого економічного розвитку, покращенню інфраструктури та підвищенню якості життя населення.

Подальші дослідження будуть спрямовані на розроблення стратегій, що інтегрують різні джерела фінансування для досягнення успіху в місцевому економічному розвитку.

Список використаних джерел

1. Honcharuk N. T., Prokopenko L. L., Krushelnyska T. A., Rubchak O. B., Taraban S. V. The capability of amalgamated territorial communities as a key factor in the socio-economic development of territories. *Studies of Applied Economics*. 2021. Vol. 39(6). Pp. 1-13. DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i6.5267>
2. Агрес О. Г., Марків Г. В., Томашевський Ю. М. Кредитна підтримка сільськогосподарських підприємств в умовах війни. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія: Економіка АПК*. 2023. № 30. С. 59-64. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2023.30.059>
3. Громади отримали можливість випускати муніципальні облигації на міжнародних ринках. *Децентралізація*: сайт. 03.01.2023. URL: <https://decentralization.ua/news/15969>
4. Єлісейєва Л., Теслюк С. Краудфандинг як економічна форма фандрейзингу в умовах інформаційно-мережевої економіки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 1(01). С. 87-91. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-14>
5. Катасонова О. М. Актуальні проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів. *Економічний простір*: зб. наук. пр. 2010. № 12. С. 114-118.
6. Лазар П. Д. Збільшення дохідних джерел місцевих бюджетів забезпечить фінансову незалежність органів самоврядування. *Фінанси України*. 2007. № 4. С. 149-154.
7. Львів розширить можливості підтримки ОСББ: буде змога отримати безвідсоткову поворотну фінансову допомогу. *Львівська міська рада*: сайт. 03.11.2023. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/city/osbb/298997-lviv-rozshyryt-mozhlyvosti-pidtrymky-osbb-bude-zmoha-otrymaty-bezvidsotkovu-povorotnu-finansovu-dopomohu>
8. Мунько А. Облігації місцевої позики як інструмент фінансування проєктів відбудови та ревіталізації територій. *Науковий вісник: Державне управління*. 2024. № 1(15). С. 306-323. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1\(15\)-306-323](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1(15)-306-323)
9. Піскунов Р. О., Даудова Г. В. Реалізація фінансового механізму в умовах трансформаційних процесів на місцевому рівні. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 2(33). С. 249-258. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcapter.v2i33.206723>
10. Про затвердження Положення про порядок емісії облигацій внутрішніх місцевих позик та їх обігу: рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 14.06.2018 р. № 391. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0808-18#Text>
11. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
12. Реєстр державних гарантій. *Міністерство фінансів України*: сайт. 2024. URL: <https://mof.gov.ua/uk/reestr-derzhavnih-garantij>
13. Савенко О. А. Ринок муніципальних облигацій України: проблеми та перспективи розвитку. *Ринок цінних паперів*. 2005. № 3-4. С. 41-47.
14. Уряд переорієнтовує програму «Доступні кредити 5-7-9%» на інвестиційні цілі, – Надія Бігун. *Урядовий портал*: сайт. 01.05.2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-pereorientovuie-prohramu-dostupni-kredyty-5-7-9-na-investytsiini-tsilii-nadiia-bihun>
15. Як інвестори зможуть заробити на муніципальних облигаціях у 2022 році. *Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку*: сайт. 18.01.2022. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/iak-investory-zmozhut-zarobyty-na-munitsypalnykh-oblihatiakh-u-2022-rotsi>

References

1. Honcharuk, N. T., Prokopenko, L. L., Krushelnyska, T. A., Rubchak, O. B., & Taraban, S. V. (2021). The capability of amalgamated territorial communities as a key factor in the socio-economic development of territories. *Studies of Applied Economics*, 39(6), 1-13. DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i6.5267>
2. Ahres, O. H., Markiv, H. V., & Tomashevskyy, Yu. M. (2023). Kredytna pidtrymka sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv v umovakh viyny [Credit support of agricultural enterprises in war conditions]. *Visnyk L'vivs'koho natsional'noho universytetu pryrodokorystuvannya. Seriya: Ekonomika APK – Bulletin of Lviv National Environmental University. Series: «IC Economics*, 30, 59-64. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2023.30.059> [in Ukrainian].
3. Hromady otrymaly mozhlyvist' vypuskaty munitsypal'ni oblihatiyyi na mizhnarodnykh rynkakh [Communities got the opportunity to issue municipal bonds on international markets] (2023, Jan 03). *Decentralization: Website*. Retrieved from <https://decentralization.ua/news/15969> [in Ukrainian].
4. Yelisyeyeva, L., & Teslyuk, S. (2022). Kraudfandyh yak ekonomichna forma fandreyzynhu v umovakh informatsiyno-merezhevoyi ekonomiky [Crowdfunding as an economic form of fundraising in the information and network economy]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka – Digital economy and economic security*, 1(01), 87-91. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-14> [in Ukrainian].

5. Katasonova, O. M. (2010). Aktual'ni problemy formuvannya dokhidnoyi chastyny mistsevykh byudzhetiv [Actual problems of the formation of the revenue part of local budgets]. In *Ekonomichnyy prostir [Economic space]*: Vol. 12 (pp. 114-118). [in Ukrainian].
6. Lazar, P. D. (2007). Zbil'shennya dokhidnykh dzherel mistsevykh byudzhetiv zabezpechyt' finansovu nezalezhnist' orhaniv samovryaduvannya [Increasing the revenue sources of local budgets will ensure the financial independence of self-government bodies]. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 4, 149-154. [in Ukrainian].
7. L'viv rozshyryt' mozhlyvosti pidtrymky OSBB: bude zmoha otrymaty bezvidsotkovu povorotnu finansovu dopomohu [Lviv will expand support opportunities for associations of apartment building co-owners: there will be an opportunity to receive interest-free, repayable financial assistance] (2023, Nov 03). *Lviv City Council*: Website. Retrieved from <https://city-adm.lviv.ua/news/city/osbb/298997-lviv-rozshyryt-mozhlyvosti-pidtrymky-osbb-bude-zmoha-otrymaty-bezvidsotkovu-povorotnu-finansovu-dopomohu> [in Ukrainian].
8. Munko, A. (2024). Oblihatsiyi mistsevoiy pozyky yak instrument finansuvannya proyektiv vidbudovy ta revitalizatsiyi terytoriy [Local loan bonds as a tool for financing projects of reconstruction and revitalization of territories]. *Naukovyy visnyk: Derzhavne upravlinnya – Scientific Bulletin: Public Administration*, 1(15), 306-323. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1\(15\)-306-323](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1(15)-306-323) [in Ukrainian].
9. Piskunov, R. O., & Daudova, H. V. (2021). Realizatsiya finansovoho mekhanizmu v umovakh transformatsiynykh protsesiv na mistsevomu rivni [Implementation of the financial mechanism in the conditions of transformation processes at the local level]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(33), 249-258. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptop.v2i33.206723> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro poryadok emisiyi oblihatyiv vnurishnikh mistsevykh pozyk ta yikh obihu [On the approval of the Regulation on the procedure for issuing domestic local loan bonds and their circulation] (2018). Resolution of the National Securities and Stock Market Commission, adopted on 2018, Jun 14, 391. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0808-18#Text> [in Ukrainian].
11. Pro rynky kapitalu ta orhanizovani tovarni rynky [On capital markets and organized commodity markets] (2006). Law of Ukraine, adopted on 2006 Feb 23, 3480-IV. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> [in Ukrainian].
12. Reyestr derzhavnykh harantiy [Register of state guarantees] (2024). *Ministry of Finance of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk/reestr-derzhavnih-garantij> [in Ukrainian].
13. Savenko, O. A. (2005). Rynok munitsypal'nykh oblihatyiv Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku [Municipal bond market of Ukraine: problems and development prospects]. *Rynok tsinnykh paperiv – Securities market*, 3-4, 41-47. [in Ukrainian].
14. Uryad pereoriyentovuye prohramu «Dostupni kredyty 5-7-9%» na investytsiyi, – tsili Nadiya Bihun [The government is reorienting the program «Affordable loans 5-7-9%» to investment goals, – tsili Nadiya Bihun] (2024, May 01). *Government portal*: Website. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-pereoriyentovuye-prohramu-dostupni-kredyty-5-7-9-na-investytsiyi-tsili-nadiya-bihun> [in Ukrainian].
15. Yak investory zmozhut' zarobyty na munitsypal'nykh oblihatyiyakh u 2022 rotsi [How investors can make money on municipal bonds in 2022] (2022, Jan 18). *National Securities and Stock Market Commission*: Website. Retrieved from <https://www.nssmc.gov.ua/iak-investory-zmozhut-zarobyty-na-munitsypalnykh-oblihatyiyakh-u-2022-rotsi> [in Ukrainian].

Agres O. H., Sadura O. B., Popadynets N. M., Semchuk R. B. Financial and credit instruments for financing local economic development.

The article substantiates that financial and credit instruments are an effective means of overcoming the capital deficit, providing accelerated financing of the construction of critically needed infrastructure facilities, which contributes to improving access to public services, creates conditions for the economic activity of enterprises and contributes to solving a wide range of problems with local self-government bodies face. The authors single out financial and credit instruments for financing local economic development, in particular: bond loans, bank loans, loans from international financial organizations, local guarantees, a revolving fund and crowdfunding. It was determined that the main areas of socio-economic development of regions and cities, which are financed with funds from municipal bond loans, are education, transport, communal economy, environmental protection, social security, industrial development, construction of highways, bridges, tourist infrastructure and facilities sphere of services. Particular attention was paid to lending, in particular the “Affordable 5-7-9” program, which allowed business entities to obtain the necessary financial resources for existence, because such programs contribute to the creation of jobs and increased tax revenues; however, their effectiveness depends on the availability of sufficient financial resources at the local level and access to them by entrepreneurs. The research analyzed the segment of commercial banks that were actively involved in lending to business entities in terms of providing loans to cover working capital needs, which is important for maintaining the company's liquidity. The proposed measures are aimed at increasing the efficiency of financial management at the local level and ensuring sustainable development through the attraction of credit resources. The directions of attracting financial resources from foreign countries, banks and international financial organizations for the implementation of investment projects, in particular by the International Bank for Reconstruction and Development, the European Bank

for Reconstruction and Development, the German Credit Institution for Reconstruction and the European Investment Bank, were analyzed, and it was determined that the funds of such organizations are financed investment, innovation, infrastructure and other support, restoration and development projects that are of strategic importance and contribute to access to long-term financing and increase the stability of the energy system. It is substantiated that the revolving fund is an innovative mechanism that feeds the economy of the region, and the importance of crowdfunding in financing local economic development is also investigated, as it allows attracting financial resources from a large number of people who support various projects and initiatives.

Keywords: bond loans, bank loans, local guarantees, revolving fund, crowdfunding.

Агрес Оксана Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Львівського національного університету природокористування (e-mail: oksana_agres@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3398-0933>).

Ahres Oksana Hryhorivna – Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof., Associate Professor of the Department of finance, banking and insurance of the Lviv National Environmental University.

Садура Оксана Борисівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і аналізу Навчально-наукового інституту просторового планування та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка» (e-mail: oksana.b.sadura@lprnu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7898-9128>).

Sadura Oksana Borisyvna – Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof., Associate Professor of the Department of finance, accounting and analysis of the Academic Institute of Spatial Planning and Advanced Technologies of the Lviv Polytechnic National University.

Попадинець Назарій Миколайович – доктор економічних наук, старший дослідник, заступник директора з науково-педагогічної роботи, професор кафедри економіки та маркетингу Навчально-наукового інституту просторового планування та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка», старший науковий співробітник відділу регіональної економічної політики ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: popadynets.n@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7556-6135>).

Popadynets Nazariy Mykolayovych – Dr.Sci. (Econ.), Senior Researcher, Deputy Director for Scientific and Pedagogical Work, Professor of the Department of economics and marketing of the Academic Institute of Spatial Planning and Advanced Technologies of the Lviv Polytechnic National University, Senior Researcher of the Department of regional economic policy of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Семчук Руслан Богданович – завідувач відділення тягового рухомого складу ВСП «Львівський фаховий коледж транспортної інфраструктури Національного університету «Львівська політехніка», аспірант кафедри локомотивів факультету транспортної інженерії Українського державного університету науки і технологій (e-mail: ruslansemchuk@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3956-3205>).

Semchuk Ruslan Bohdanovych – Head of the Department of traction rolling stock of the Lviv Professional College of Transport Infrastructure of the Lviv Polytechnic National University, Postgraduate of the Department of locomotives of the Faculty of Transport Engineering of the Ukrainian State University of Science and Technologies.

Надійшло 12.09.2024 р.